

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

LEFAPHA LA THUTO LA KAPA BOTJHABELA

KEREITI YA 12

LOETSE 2011

SESOTHO PUO YA LAPENG - PAMPIRI YA BORARO

MATSHWAO: 100

NAKO: DIHORA TSE 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 7.

DITAELO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng :
KAROLO YA A : Moqoqo (50)
KAROLO YA B : Ditema tsa kgokahano tse telele (30)
KAROLO YA C : Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane (20)
2. Bala ditaelo TSOHLE ka tlhoko.
3. Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso e le NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
4. Qala ka karolo ka NNGWE leqepheng le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Mohlahlobuwa o tlameha ho etsa moralo wa ho ngola (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, dayakeramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopolo kapa ho etsa fela lenane la dintlha tseo a tlang ho ngola ka tsona), mme a be a lekole botjha mosebetsi wa hae ka ho bala hape, ho nahanisisa, ho hlaola diphoso, le ho nehelana ka sehlahiswa se phethetsweng. Moralo o etswe ditemeng tsohle. Mohlahlobuwa o tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
6. Meralo yohle e totobatswe hantle hore ke meralo, pele ho hlahiswa tema e ngolwang.
7. Mohlahlobuwa o eletswa ho sebedisa metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A, metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B le metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo fela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.

ELA HLOKO: Ngola sehlooho se loketseng seo o se kgethileng, kapa seo o iqapetseng sona meqoqong eo ho sa nehelanwang ka dihlooho ho yona.
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang ho bebofaletsa motshwai ho tshwaya mosebetsi wa hao.
10. Bolelele ba ditema tse hlahiswang e be :
KAROLO YA A : Moqoqo- mantswe a 400-450.
KAROLO YA B : Ditema tsa kgokahano tse telele- mantswe a 180-200.
KAROLO YA C : Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane- mantswe a 100-120.
11. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1.**

Kgetha sehlooho se le SENG mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo wa hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 1.1 Wena le metswalle ya hao le ne le nkile leeto le yang motseng wa Thekong ka matsatsi a phomolo. Sepheo sa leeto lena e ne e le ho ya bona lewatle le tse ding tse ngata tse fumanehang motseng oo. Ngola moqoqo oo ho wona o phetang ka moo le boneng motse ona o le ka teng. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

SE SETLE SEO SEBAKA.

[50]

KAPA

- 1.2 Boha setshwantsho sena se ka tlase, ebe o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang/ hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitse ho Move Magazine 19 Motsheanong 2011]

[50]

- 1.3 Basadi ba bangata ba nyetsweng ba iphumana ba na le mathata a ho hodisa bana ba bona bao e seng ba lenyalong, hobane banna ba bona ba sa amohele bana bano ho ba karolo ya maloko a bona. Sehlooho sa moqoqo e be:

SERATA NGWANA KE SERATA MMAE.

[50]

KAPA

- 1.4 Aforika Borwa e tshwara dikgetho tsa makgotla a metse jwalo ka mora dilemo tse hlano. Sepheo ke ho kgetha bonkgetheng ba isang ditshebeletso setjhabeng. Setjhaba se a lla se re ha se fumane ditshebeletso ka ho phethahala sena se bakwa ke bonkgetheng ba sa etseng seo ba se kgethetsweng. Wena ha o dumellane le bona. Ngola moqoqo oo ho ona o tshehetsang ntlhakemo ya hao. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

DITSHEBELETSO DI FIHLA KA HO PHETHAHALA SETJHABENG.

[50]

KAPA

- 1.5 Batjha ba kajeno ba ipolaisa dithethefatsi, haholo tahi. O ba bona matlong a rekisang tahi bosiu le motsheare. Ditlamorao tsa sena ha se tse thabisang. Ngola moqoqo oo ho wona o hlalosang mathata a bakwang ke dithethefatsi. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

MATHATA A BAKWANG KE DITHETHEFATSI BATJHENG.

[50]

KAPA

- 1.6 Molao o re ho sebedisa thupa ha ho kgalengwa barutwana dikolong ha ho a nepahala, mme ka hona thupa e fedisitswe dikolong. Mesuwe le mesuwetsana ha e a kgotsofalla molao ona. Mmuso o re di ngata ditsela tse ka sebediswang ho kgalema ntle le thupa. Wena o dumellana le mahlakore ana ka bobedi. Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang mahlakore ana ka bobedi. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

PHEDISO YA THUPA DIKOLONG.

[50]

KAPA

- 1.7 Boha setshwantsho sena se ka tlase e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebane ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitswe ho Move Magazine 22 Mphalane 2010]

[50]

KAPA

- 1.8 Batho ba motse wa heno ba thehile dihlopha tse lwantshanang le botlokotsebe, le lona le le batjha le ikamahantse le dihlopha tsena. Se etswang ke dihlopha tsena se ananelwa ke metse e ahisaneng le motse wa lona. Ba thuseng ho ba bontsha tsela eo le qadileng ka yona. Ngola moqoqo oo ho wona o pepesang tse ntle tse etswang ke dihlopha tseo. Sehlooho sa hao sa moqoqo e be:

TWANTSHO YA BOTLOKOTSEBE MALAPENG/METSENG.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B : DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 2.1 Motse wa heno o aparetswe ke mathata a ditsela tseo e leng mangope ka morao ho dipula tse neleng tsa lehlabula. Batho ha ba sa tseba ho kena dijareteng tsa bona ka makoloi a bona ka lebaka la mangope le dikoti tseo. Ngolla mmasepala wa heno LENGOLO mme o ipelaetsa ka ditsela tseo tse mpe motseng.

[30]

KAPA

- 2.2 O modulasetulo wa mokgatlo wa baithuti sekolong sa heno, mme baithuti ba ile ba o kopa hore o ba kopele ho tshwara mokete wa bommabotle moo sekolong. O ile wa fela wa etsa jwalo. Ngolla baithutimmoho le wena RAPOROTO, mme o ba tlalehele karabo e tswang ho batsamaisi ba sekolo ka ha wena o na le mathata lapeng, ha o tswellele ho tla sekolong.

[30]

KAPA

- 2.3 Rangwane wa hao o hlokahele, ke wena fela ya teng lapeng ka nako eo ya ditlhophiso tsa lepatlo. Lelapa le kopa wena ho ngola OBITJHUWARI ya mofu. Ngola obitjhuwari ya mofu ho ya ka ditaello tsa lelapa.

[30]

KAPA

- 2.4 O e mong wa baithuti ba thahasellang thuto ka nako tsohle. O bona le sa bolokeha sekolong seo o kenang ho sona. Sesosa ke hore ba bang ba baithuti ba kena le dibetsa tse kang dithipa le tse ding. Le lekile ho ba kgotsa empa ha ba utlwe. Ngolla mosuwehloho MEMORANTAMO o mo kopang ho kenella ntlheng ena.

[30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO B: 30

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3.**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha.

- 3.1 Abuti wa hao o phethile thuto e phahameng ho e nngwe ya diunibesithi tsa Afrika Borwa, mme batswadi ba lona ba rerile ho etsa mokete wa teboho ka katleho ena. Ngola KARETE YA MEMO eo o memang leloko le metswalle moketeng ona. Hopola ho hlahisa dintlha tsohle tse hlokehang. [20]

KAPA

- 3.2 O ne o etetse motswala wa hao, mme o ile wa ba phehela dijo tse monate haholo. Ba ratile bohobe ba metsi boo e ileng ya eba se seng sa dijo tseo. Ngolla motswala wa hao DITAELO (RESEPE) tsa ho pheha bohobe boo ba metsi. Qala ka ho hlahisa disebediswa tse hlokehang ebe o fana ka ditaelo tsa ho etsa sejo seo. [20]

KAPA

- 3.3 Sehlopha sa lona sa mmimo motseng se hapile tlhodisano ya mmimo e neng e tshwerwe lebatoweng la heno, mme le fetetse pele ho ya hlodisana le mabatowa a mang. Ngolla batswadi ba hao POSEKARETE eo ho yona o ba tsebisang ka tsa leeto la lona la matsatsi ao, ka ha ha le a ka la kgutlela hae, le ile la be le se le tswela pele ka leeto. [20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20

MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100